

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Калантаєвської Ольги Олександрівни на тему «Формування стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі України», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з основними науково-дослідними роботами.

Актуальність такого дослідження зумовлена низкою чинників, основними з яких слід вважати: гострота сучасної соціально-економічної ситуації у аграрній галузі визначається наслідками фінансово-економічної кризи, нестабільною системою державного регулювання, що спричинило структурні деформації в сфері аграрного виробництва. Зростання рівня інтенсивності й активізації інтеграційних зв'язків в сучасній аграрній галузі, ключовий вплив виявлених структурно-динамічних тенденцій щодо функціонування зовнішнього аграрного ринку на актуальні процеси розвитку внутрішнього, диференціація виробництва аграрної продукції за визначеними фінансово-кредитними, виробничими й комерційними можливостями зумовлює актуальність науково-методичного обґрунтування та прикладного опрацювання інструментарію формування стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі України. Саме формування стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі України має відбуватися на дотриманні балансу дій у сфері задоволення ринкового попиту й раціональності заходів із мобілізації внутрішніх ресурсів галузі.

Вагомий внесок у розробку концептуальних та практичних положень щодо формування стратегії сталого економічного розвитку національного господарства, зокрема аграрної галузі зробили такі вчені-економісти: О. Амоша, І. Вінченко, О. Гальцова, А. Гальчинський, О. Гарафонова, В. Геєць, О. Дацій, Н. Демчук, Л. Катан, Н. Мамонтова, В. Маргасова, Г. Павлова, О. Пирог, О. Покатаєва, Ю. Сафонов, Н. Ткаленко, О. Трохимець, О. Ульяновченко, С. Хамініч, К. Шапошников та ін. Різні аспекти стратегічного управління розвитком аграрної галузі висвітлено в працях вітчизняних й зарубіжних дослідників, а саме: В. Валентинова, С. Зорі, А. Зінченка, І. Кириленка, З. Кадюка, П. Макаренка, І. Михасюка, А. Мельник, В. Месель-Веселяка, В. Назаренка, Б. Пасхавера, М. Павлишенка, О. Онищенко, Т. Осташко, Г. Черевка, А. Юзефовича, В. Юрчишина та ін.

Незважаючи на широке висвітлення особливостей сталого економічного розвитку аграрної галузі у науковій літературі, вивчення теоретико-концептуального, методичного й практичного характеру формування й реалізації ефективної стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі перебуває на початковій стадії й потребує подальшого дослідження та розв'язання. Необхідність удосконалення наукових засад щодо розробки стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі, підвищення ефективності її реалізації з урахуванням впливу об'єктивних зовнішніх та

внутрішніх факторів, забезпечення реалізації довгострокових цілей державної аграрної політики, розробка ефективної системи реалізації стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі України визначають актуальність дослідження.

2. Мета і задачі дослідження.

Метою дисертаційної роботи є обґрунтування науково-теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо формування стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі України.

Досягнення окресленої мети передбачає вирішення таких *завдань*:

–розкрити понятійно-категоріальний апарат дослідження стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі;

–обґрунтувати особливості побудови моделі процесу розробки та прийняття стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі;

–узагальнити фактори впливу на стратегію сталого економічного розвитку аграрної галузі;

–охарактеризувати сучасний стан та особливості економічного розвитку аграрної галузі України;

–розробити пропозиції щодо оцінки сталого економічного розвитку аграрної галузі України;

–обґрунтувати теоретико-концептуальний підхід до формування та реалізації стратегії сталого розвитку аграрної галузі України в умовах децентралізації;

–визначити організаційний конструкт стратегічного плану сталого економічного розвитку аграрної галузі;

–представити стратегічні орієнтири державної політики у сфері забезпечення сталого економічного розвитку аграрної галузі України.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна.

Дисертаційна робота виконана здобувачем особисто, містить наукові положення та нові наукові результати, що характеризуються як науково значимі з огляду на потреби теорії та практики за спеціальністю 051 «Економіка».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретико-методичних засад та розробці пропозицій щодо розробки та прийняття стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі.

Найсуттєвішими теоретичними і практичними результатами, які характеризують наукову новизну дослідження та особистий внесок дисертанта, є такі:

удосконалено:

- науково-концептуальні засади побудови моделі процесу розробки та прийняття стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі, що, на відміну від існуючих, включає актуальні перспективи щодо економічного

розвитку аграрної галузі, виважене науково-технічне забезпечення процесу функціонування й раціонального використання природних обмежених ресурсів аграрної галузі та її специфічні еколого-економічні особливості щодо функціонування. Головними завданнями такої моделі є формування спільних управлінських рішень щодо розвитку аграрної галузі шляхом налагодження й узгодження соціально-економічних й екологічних інтересів всіх зацікавлених суб'єктів аграрної галузі України;

- методичний підхід до оцінки сталого економічного розвитку аграрної галузі України, який, на відміну від наявних, передбачає використання інструментарію таксономічного аналізу його взаємопов'язаних складових (економічну, соціальну, екологічну, інноваційно-інвестиційну та підсистему сталого розвитку зовнішньоекономічної складової), що дозволило ідентифікувати напрями формування ефективної стратегії у майбутньому через призму вирішення проблем продовольчої безпеки та продовольчої незалежності держави, нарощування частки експорту аграрної продукції, удосконалення системи економічних, соціальних та земельних відносин, ефективного розвитку інфраструктурної складової аграрної галузі тощо;

- науково-практичні концепти формування та реалізації стратегії сталого розвитку аграрної галузі України в умовах децентралізації, яка, на відміну від існуючих, ґрунтується на результатах аналізу інтегрального показника сталого розвитку аграрної галузі у регіональному вимірі та дозволяє ідентифікувати раціональні стратегічні орієнтири сталого розвитку аграрної галузі, структуру складових механізму їх реалізації, що сприяє комплексному обґрунтуванню принципів, функцій, завдань, які забезпечують реалізацію тактичних і стратегічних напрямів соціально-економічного й екологічного розвитку аграрної галузі та національної економіки;

дістало подальшого розвитку:

- визначення категорії «стратегія сталого економічного розвитку аграрної галузі» як інтегрованої, уніфікованої й доступної довгострокової системи цілей, яка інтерпретована у вигляді конкретної програми дій, побудована на основах принципу синергії, орієнтуючись на реалізацію соціально-економічної й екологічної підсистем і забезпечення аграрній галузі конкурентних переваг у досягненні поставлених стратегічних завдань: виробничо-збутових, товарних, ресурсних, ціноутворення, взаємодії аграрної галузі з іншими сферами національної економіки, зменшення виробничих витрат, стимулювання робітників, зайнятих в аграрній галузі, запобігання банкрутства та сприяння оздоровлення фінансового стану аграрної галузі;

- систематизація кризоутворювальних факторів, які впливають на формування та реалізацію стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі, до яких належать: внутрішні (природно-кліматичні, фінансово-економічні та організаційно-управлінські та зовнішні (кон'юнктурні та соціально-кадрові). Це дає змогу виробити єдині підходи до обґрунтування управлінських рішень щодо формування стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі шляхом деталізації їх позитивних й негативних

проявів і визначити можливості імплементації певних преференцій у напрямку забезпечення сталого розвитку національної економіки;

- обґрунтування стратегічного плану сталого економічного розвитку аграрної галузі у загальнодержавному й локальному вимірі, який потребує дотримання сукупності принципів (цілеспрямованості, комплексності, змінності, адаптивності, ефективності, мінімізації ризику, балансу інтересів, легітимності) та орієнтований на: розвиток потенціалу аграрної галузі та аграрного бізнесу; створення умов для підвищення конкурентоспроможності суб'єктів аграрної галузі України на міжнародних ринках; підвищення науково-технологічного рівня аграрної галузі за рахунок розвитку селекції і генетики; нарощування обсягів інвестицій; нарощування експорту сільськогосподарської сировини і продовольства та забезпечення продовольчої безпеки країни; цифрову трансформацію аграрного сектору, яка корелює з національною метою щодо прискорення впровадження цифрових технологій в економіці та соціальній сфері; реформування ринку земель сільськогосподарського призначення;

- стратегічні орієнтири державної політики у сфері забезпечення сталого економічного розвитку аграрної галузі України, які формуються суспільством, суб'єктами господарювання, органами влади і включають обґрунтування змін (розвиток потенціалу аграрної галузі та аграрного бізнесу; створення умов для підвищення конкурентоспроможності суб'єктів аграрної галузі України на міжнародних ринках; підвищення науково-технологічного рівня аграрної галузі за рахунок розвитку селекції і генетики; нарощування обсягів інвестицій в агропромисловому комплексі; цифрова трансформація аграрного сектору; реформування ринку земель сільськогосподарського призначення; ефективна екологічна політика та управління природними ресурсами), активізація яких відбувається на засадах ефективного функціонування відповідних інноваційних інституційних формувань (агрополісів, аграрних бізнес-інкубаторів, агротехнологічних парків, аграрних кластерів тощо) у контексті забезпечення продовольчої безпеки держави і задоволення соціально-економічних потреб населення.

4. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків рекомендацій, які захищаються забезпечується використанням синтезу сучасних наукових розробок вітчизняних та зарубіжних вчених з питань формування та реалізації стратегії сталого розвитку аграрної галузі України.

Достовірність досліджень та отриманих результатів обумовлюється належною інформаційною базою: законодавчі та нормативно-правові акти, статистико-економічні матеріали та звіти Державної служби статистики України, Міністерства економіки України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, фінансової звітності соціально-відповідальних бізнес структур, інформаційно-аналітичні бюлетені та огляди, наукові статті та монографії вітчизняних і зарубіжних вчених, результати власних спостережень автора.

5. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження Калантаєвської О.О. полягає в тому, що основні концептуальні та методичні положення, узагальнення і висновки, зроблені автором, доведені до рівня конкретних методик і практичних рекомендацій щодо формування та реалізації стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі України.

У дисертації автором:

на теоретичному рівні:

- розширено межі сприйняття економічних категорій «стратегія», «сталий розвиток», «економічний розвиток» та підходи до їх класифікації;
- систематизовано фактори, які впливають на формування та реалізацію стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі;
- розроблено теоретичну конструкцію моделі процесу розробки та прийняття стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі, що включає актуальні перспективи щодо економічного розвитку аграрної галузі
- систематизовано критерії системи реалізації стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі;
- розроблено систему (індикаторів) показників моніторингу та оцінювання сталого розвитку аграрної галузі у загальнодержавному вимірі;

на практичному рівні:

- здійснено аналіз рівня інтегрального показника сталого розвитку аграрної галузі у загальнодержавному вимірі;
- побудовано узагальнену модель стратегії сталого розвитку аграрної галузі України в умовах децентралізації;
- представлено покроковий алгоритм розроблення стратегічного плану розвитку аграрної галузі;
- надано обґрунтування стратегічного плану сталого економічного розвитку аграрної галузі у загальнодержавному й локальному вимірі, який потребує дотримання сукупності принципів (цілеспрямованості, комплексності, змінності, адаптивності, ефективності, мінімізації ризику, балансу інтересів, легітимності);
- відображено стратегічні орієнтири державної політики у сфері забезпечення сталого економічного розвитку аграрної галузі України, які формуються суспільством, суб'єктами господарювання, органами влади.

Отримані теоретичні та практичні результати проведеного Калантаєвською О.О. дослідження підтверджені відповідними довідками апробаційного характеру, що засвідчують впровадження наукових результатів у практичну діяльність:

- Комітету з питань аграрної політики та земельних відносин Верховної Ради України (довідка № 42/03-54 від 28.01.2020 р.) при розробці законопроектів у сфері розвитку аграрної галузі України;
- Бучанською міською радою – рекомендації щодо розробки стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі (довідка № 958 від 13.10.2021 р.);

- ТОВ «ЦВІТ+» (довідка № 21-05 від 21.05.2021 р.) при визначенні стратегічних альтернатив використання коштів на планування проєктів інноваційного розвитку аграрної галузі;

- ТОВ «ЗГОДА ЛАНО» (довідка №11/01 від 11.01.2021 р.) при ідентифікації можливостей нарощення ефективності аграрного виробництва з позиції вирішення соціальних завдань та захисту навколишнього середовища.

6. Апробація результатів дослідження.

Основні положення та результати дисертаційної роботи доповідалися та обговорювалися на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Економіка і культура України в світових глобалізаційних процесах: позиціонування і реалії» (Київ, 2018 р.), «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство» (Київ, 2020 р.), «Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни: світовий досвід та вітчизняні реалії» (Дніпро, 2020 р.), «Теорія та практика управління в державному, муніципальному та корпоративному секторах» (Київ, 2019-2020 рр.), «Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство» (Київ, 2021 р.), «Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці» (Київ, 2021 р.).

7. Повнота викладення основних наукових результатів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора.

Аналіз кількості наукових публікацій, повноти опублікування результатів дисертації та особистого внеску здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації, засвідчив, що результати дослідження, які викладені в дисертаційній роботі, отримані автором самостійно та повною мірою відображені в публікаціях і доповідалися і обговорювалися на науково-практичних конференціях.

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано автором самостійно та у співавторстві у 13 наукових працях, з яких: 4 статті у наукових фахових виданнях, 1 стаття у наукометричній базі Web of Science, 1 зарубіжна публікація, 7 тез у матеріалах науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 5,2 друк. арк. З них відповідають вимогам п. 11 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 – 6 публікацій.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

1. Кінзерська (Калантаєвська) О.О. Епістеміологічні основи стратегічного управління в контексті сталого розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету* 2018, № 6, Том 3, С.160-163. (0,5 друк. арк.)

[Міжнародна наукометрична база Index Copernicus, Google Scholar, фахове видання]

2. Кінзерська (Калантаєвська) О.О. Теоретичні підходи до формування сутності сталого розвитку національних підприємств. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. 2018. № 30 (19). Т. 1., С. 95-98 (0,6 друк. арк.). [Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar, фахове видання]

3. Кінзерська (Калантаєвська) О.О. Діагностика аграрної галузі України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019, № 4. Том 3, С. 211-214 (0,5 друк. арк.). [Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar, фахове видання].

4. Кінзерська (Калантаєвська) О.О. Ідентифікація стратегічної позиції сталого розвитку вітчизняної аграрної галузі. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2021. № 2. С. 10-15 (0,45 друк. арк.). [Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar, фахове видання].

5. **Kinzerska (Калантаєвська) О.**, Garafonova O., Kravchuk Yu., Ivanko A., Prystupa A. Implementation of the financial strategy for sustainable ecologic and economic development in the agricultural sector. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2021. № 4 (39), С. 578-586. (0,7 друк. арк.). [Міжнародні наукометричні бази: *Web of Science*]. *Особистий внесок автора: представлено складові стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі (0,3 друк. арк.)*.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

6. Kinzerska (Калантаєвська) О.О. Principles of ensuring sustainable economic development of agricultural sector enterprises. *Veda a perspektivy*. № 1(1) 2021, Pp. 307-311 (0,45 друк. арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Кінзерська (Калантаєвська) О.О. Перспективи реалізації концепції сталого економічного розвитку в Україні. *Економіка і культура України в світових глобалізаційних процесах: позиціонування і реалії*: Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 21-22 березня 2018 р. Київ: Київський університет культури, Київський національний університет культури і мистецтв. С. 82-84 (0,2 друк. арк.).

8. Кінзерська (Калантаєвська) О.О. Основні елементи концепції сталого розвитку підприємств. *Науково-виробничий журнал Облік і фінанси*. 2019. С. 195-199. (0,2 друк. арк.).

9. Кінзерська (Калантаєвська) О.О. Тенденції сталого розвитку в Україні. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 25-26 березня 2020 р. Київ: Київський університет культури, Київський національний університет культури і мистецтв. 2020. С. 165-168 (0,2 друк. арк.).

10. Кінзерська (Калантаєвська) О.О. Основи стратегії сталого економічного розвитку України: *Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни: світовий досвід та вітчизняні реалії*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 28 листопада 2020 р.). Частина 1. Дніпро: ПДАБА, 2020. С. 71-74. (0,2 друк. арк.).

11. Кінзерська (Калантаєвська) О.О. Стратегічне управління сталим розвитком національних підприємств: *Теорія та практика управління в державному, муніципальному та корпоративному секторах*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (28 грудня 2020 р.; м. Київ). Науково-виробничий журнал Облік і фінанси. К.: ТОВ «ВІПО», 2020. С. 32-34. (0,2 друк. арк.).

12. Кінзерська (Калантаєвська) О.О. Особливості середовища функціонування аграрної галузі України в умовах сталого економічного розвитку. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 24-25 берез., 2021 р. / М-во освіти і науки України; Київ. ун-т культури, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ: Вид. центр КНУКіМ, Част.3, 2021. С. 79-81. (0,2 друк. арк.).

13. Кінзерська (Калантаєвська) О.О. Вплив інформаційних технологій та систем на підприємства аграрної галузі в умовах сталого економічного розвитку: *Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці*: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 21-22 квітня., 2021 р. / М-во освіти і науки України; Київ. ун-т культури, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2021. С. 157-158 (0,1 друк. арк.).

8. Загальний висновок.

Дисертаційна робота Калантаєвської Ольги Олександрівни на тему «Формування стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі України» є оригінальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що стосується актуальної проблематики і містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних та практичних завдань щодо формування стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі України.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації містять елементи наукової новизни, є повністю обґрунтовані та аргументовані і отримали необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертаційного дослідження. Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою, мету дослідження досягнуто. Роботу виконано державною мовою.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Калантаєвської Ольги Олександрівни відповідає спеціальності 051 «Економіка» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та

доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 9, 10, 11, 12 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 06 березня 2019 р. зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 979 від 21.10.2020 та № 608 від 09.06.2021.

Дисертаційна робота Калантаєвської Ольги Олександрівни на тему «Формування стратегії сталого економічного розвитку аграрної галузі України» може бути рекомендована до подання у разову спеціалізовану вчену раду.

Рецензент:

проректор з наукової роботи
Національного університету
«Чернігівська політехніка»,
доктор економічних наук, професор

В.Г. Маргасова

Рецензент:

доцент кафедри менеджменту
та державної служби
Національного університету
«Чернігівська політехніка»,
доктор економічних наук, доцент

О.В. Попело